

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Koulutuksen järjestämisestä poikkeusoloissa

Helsinki 3.9.2025

Valmiuspäällikkö, hallitusneuvos Juho-Antti Jantunen

Sisältö

- Valmiuslain ja puolustustilalain vaikutuksista koulutuksen järjestämiseen
- Valmisteilla oleva poikkeusolojen tukimateriaali koulutuksen järjestäjille

Valmiuslain ja puolustustilalain vaikutuksista koulutuksen järjestämiseen

Valmiuden kohottaminen ja viranomaisten lisätoimivaltuudet

1. Sääntely häiriötilanteita varten (valmistelussa)

2. Valmiuslaki (päivitys käynnissä, lausuntokierros alkamassa)

- Erityisesti valtioneuvoston ja ministeriöiden tarvittavat välttämättömät lisätoimivaltuudet

3. Puolustustilalaki

- Valtioneuvoston lisäksi toimivaltuuksia erityisesti suoraan sotilasviranomaisille
- Puolustustilalain mukaiset turvallisuustoimenpiteet voidaan ottaa käyttöön
 - siltä osin kuin ne ovat välttämättömiä ja
 - jos valmiuslain mukaiset valtuudet eivät riitä

Valmiuslaki (1552/2011)

- Valtioneuvosto voi yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa todeta maassa vallitsevan poikkeusolot, mikäli:
 - viranomaisten normaalit toimivaltuudet eivät riitä käsillä olevan tilanteen hallintaan,
 - lisätoimivaltuudet ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia lain tarkoituksen saavuttamiseksi (väestön suojaamiseksi, itsenäisyyden turvaamiseksi jne) ja
 - jokin lain poikkeusolojen määritelmistä täyttyy.
- Käyttöönottoasetus (enintään 6 kk); lisätoimivaltuuksien soveltamisen aloittaminen, eduskunnan hyväksyntä
- Jatkamisasetus (enintään 6 kk); eduskunnan hyväksyntä

Poikkeusolojen määritelmä

- Poikkeusolot on määritelty lain 3 §:ssä:
 - Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila,
 - huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista,
 - väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat,
 - erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila,
 - vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti,
 - ”hybridivaikuttaminen” (laissa pitkä määritelmä).

OKM:n hallinonalaa koskevat pykälät

- 88 §: Varhaiskasvatuksen järjestämisvastuusta luopuminen, jos lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat järjestää lapsen hoidon muutoin.
- 109 §:
 - OKM:n toimivalta (hallintopäätös):
 - Määrätä koulutus keskeytettäväksi tai siirrettäväksi toiselle paikkakunnalle, jos se on välttämätöntä väestön siirtämisen tai oleskelu- ja liikkumisrajoitusten vuoksi taikka muutoin väestön suojaamiseksi.
 - Lykätä ylioppilastutkinnon järjestämistä enintään kuudella kuukaudella kerrallaan.
 - Valtioneuvosto (asetus):
 - Esi- ja perusopetuksen järjestämisestä vastaa vastaanottava kunta.
 - Järjestämisvelvollisuuksien ja ateriat-, kuljetus- ja majoitusetuuksien rajoittaminen.
 - Edellä lueteltujen toimivaltuuksien käytön huomioiminen valtionosuuksissa ja –avustuksissa.

Koulutuksen järjestämiseen mahdollisesti vaikuttavia valmiuslain lisätoimivaltuuksia, esimerkkejä

- 36-39 §: Sähkön käytön rajoittaminen ja kulutuskiintiö, toimituksen keskeyttäminen
- 40-42 §: Kaukolämmön yms. käytön rajoittaminen
- 67-72 §: polttonesteen säännöstely liikenteessä
- 13 ja 14 luku: julkis- ja yksityisoikeudellisia palvelussuhteita koskevat muutokset, työvelvollisuus
- 113 ja 119 §: alueiden ja tilojen luovutusvelvollisuus
- 115 ja 118 §: liikkumis- ja oleskelurajoitukset
- 121 §: väestön siirtäminen

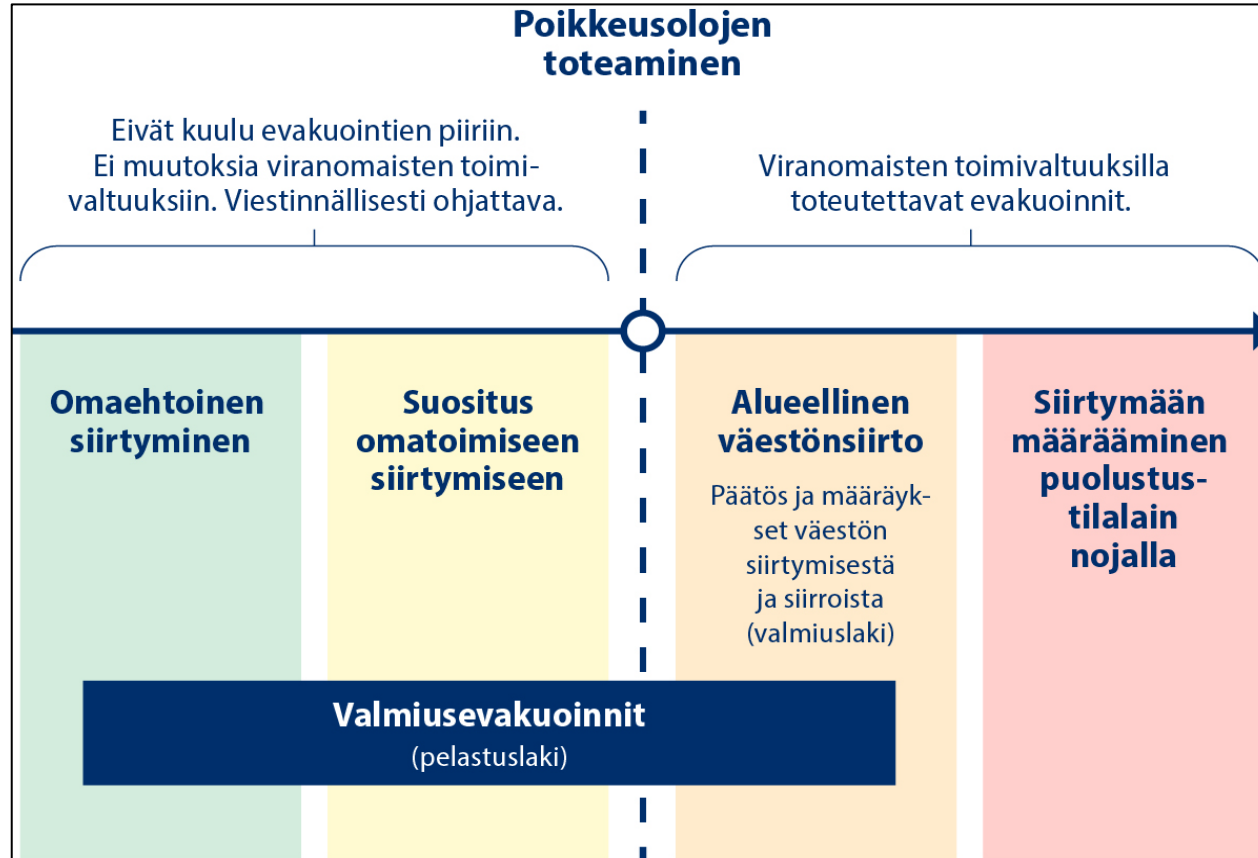
Puolustustilalaki (1083/1991)

- Lain perusteella voidaan tasavallan presidentin asetuksella saattaa voimaan puolustustila
 - itsenäisyyden turvaamiseksi ja oikeusjärjestyksen ylläpitämiseksi
 - Suomeen kohdistuvan sodan aikana tai vakavissa sisäisissä valtiojärjestystä uhkaavissa levottomuuksissa.
- Puolustustilalain valtuuksia voidaan käyttää vain niillä alueilla Suomessa, jotka puolustustilassa.
- Soveltamisasetus enintään 3 kk, jatkamisasetus enintään 1 v., eduskunnan hyväksyntä.

Puolustustilalain toimivaltuuksia

- Sotilasviranomaisen toimivaltuuksia, mm.
 - Väestön siirtäminen uhka-/hyökkäysalueilta
 - Joukoilla oikeus käyttää, siirtää ja hävittää kiinteää ja irtainta omaisuutta
 - Siviiliviranomaisten ryhdyttävä puolustusjärjestelyjä tukeviin toimiin; puolustuslaitteiden ja liikenneväylien rakentaminen
- Muita toimivaltuuksia, mm.:
 - AVI/LVV voi rajoittaa oikeutta poistua tietyltä paikkakunnalta sekä kieltää ulkona liikkumisen määrättyinä aikoina tai määrätyillä paikoilla ilman poliisin lupaa, jos väestön turvallisuus tai sotilaallisen maanpuolustuksen tärkeä etu sitä vaatii.

Väestön siirtymisen vaiheet

Väestön lähettämisen järjestelyt

Poikkeusolojen vaikutuksia koulutuksen järjestämiseen

- Eri opetusmuotojen ja tilojen hyödyntäminen henkilöstön ja oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi
 - Etäopetus, lähiopetus mahdollisissa turvallisissa tiloissa jne.
 - Toiminnan hajautus
- Väestön siirtoa edellyttävät poikkeusolot:
 - Kunnan valmius järjestää varhaiskasvatusta, opetusta ja koulutusta kuntaan siirtyneille; vastuu voi siirtyä vastaanottaville kunnille.
- Koulujen ja oppilaitoksien mahdollinen käyttö muihin tarpeisiin (vastaanottopaikka/evakuointikeskus/PV:n tarpeet)?

Puolustustilain vaikutuksista koulutuksen järjestämiseen

- Laki ei sisällä opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan viranomaisille lisätoimivaltuuksia, mutta lakiin sisältyvät turvallisuutta ja maanpuolustuksen toimintaedellytysten turvaamista koskevat toimivaltuudet vaikuttavat myös varhaiskasvatukseen, opetukseen ja koulutuksen järjestämiseen.
- Puolustustoimien vaikutus muun yhteiskunnan toimintoihin ja palveluihin riippuu alueen maantieteellisestä sijainnista:
 - Puolustustilan soveltamisalueella OKM:n hallinnonalan toiminnot estyvät kokonaan.
 - Muualla kuitenkin pyrittävä toiminnan jatkamiseen.

Kiitos!